

Nálezy zajímavých a nových druhů v květeně jižní části Čech III

Václav CHÁN, Milan ŠTECH, Alena VYDROVÁ /red./
Jihočeská pobočka České botanické společnosti při AV ČR

Artemisia annua L. - pelyněk roční

Pelyněk roční je původem z východní Asie. Roste též na východních březích Středozemního moře a v Malé Asii. Ve střední a východní Asii roste ve stepních společenstvech včetně skalních a v Tibetu dosahuje hranice alpské vegetace. Okrajová horstva střední Asie a břehy Kaspického moře tvoří západní hranici přirozeného areálu druhu. Druhotně je *Artemisia annua* rozšířena v jihovýchodní a střední Evropě, kam byla zavlečena jako ruderal i jako plevel se širokým spektrem rozšíření. Do střední Evropy byl druh zavlečen v posledních desetiletích minulého století (HEJNÝ et al. 1973).

V Čechách patří pelyněk roční v současné době k poměrně vzácným adventivům zplaňujícím především v nížinách teplejších oblastí. Je znám z okolí Prahy, Litomyšle, Hradce Králové, Pardubic a odjinud. V jižní části Čech byl první výskyt zaznamenán v r. 1917 K. Dominem v Čes. Budějovicích na seřaďovacím nádraží (HEJNÝ et al. 1973). V r.1941 byl sbírán R. Kurkou za nádražím ve Veselí nad Lužnicí (KURKA 1959). Výskyt v jižní části Čech byl jen přechodný, protože v pozdější době již nebyl druh na uvedených lokalitách znovu nalezen.

Popis nových lokalit:

1. Písecko-hlubocký hřeben, Temelín (6852a): skládka stavebních panelů na staveništi 3. bloku jaderné elektrárny, pouze několik exemplářů, 445 m n.m. (leg. V.Chán a V. Žíla 1990, revid. V. Jehlík).
2. Střední Povltaví, Písek (6650d): prostranství Na Bakalářích při západní straně děkanského kostela ve městě, ruderalní plocha při domovní zdi, 380 m n.m. (leg. R. Slaba 1973, 1975).
Na obě lokality byla *Artemisia annua* zřejmě zavlečena dopravou. Prostranství Na Bakalářích bylo využíváno k parkování vozů dálkové automobilové dopravy. Na staveništi jaderné elektrárny byl pelyněk roční nalezen na skládce panelů dovezených údajně ze Slovenska, kde se druh vyskytuje místně hojněji než v Čechách.

Chamerion dodonaei (VILL.) HOLUB - vrbka rozmarýnolistá

Submediteránně-montánní druh, který se ve středoevropské části temperátní zóny často chová jako subtermofilní demontán a sestupuje po šterkových náplavech vodních toků až do oblasti termofytika. Jeho areál se rozprostírá od Pyrenejí po Kavkaz a Kurdistán a od Řecka a Sicílie na sever po Polsko a Německo. V České republice má souvislejší rozšíření na severovýchodní Moravě. Jinde je výskyt roztroušený až izolovaný. Mapu rozšíření tohoto druhu v bývalém Československu uvádí SLAVÍK (1986). Z jižní části Čech byl dosud znám jen nález PASCHERA (1902) od Čes. Krumlova z r.1902. Tento údaj převzal později DOSTÁL (1989).

Primárním stanovištěm druhu *Chamerion dodonaei* jsou šterkovité náplavy vodních toků. Druhotně se však vyskytuje i v lomech, na důlních haldách, na náspech a v zářezech železničních tratí a silnic, zvláště v území bázických hornin.

Popis nové lokality: Třeboňská pánev, České Velenice (7255b): kolejiště seřaďovacího nádraží, pouze jeden exemplář (leg. L.Lippl 1993, det. A.Pyšek). V okolí rostly *Lepidium campestre*, *Galinsoga parviflora*, *Poa annua*, *Melandrium noctiflorum* aj.

Cirsium acaule SCOP. - Pcháč bezlodyžný

Druh má souvislý areál v západní Evropě a směrem k východu jeho výskytů velmi zřetelně ubývá. Lokality jsou však známy i ze severozápadní části Balkánského poloostrova a ze západní Asie.

Pcháč bezlodyžný je v Čechách rozšířen především v západní části, kde se vyskytuje většinou na silikátových podkladech. Roste na pastvinách, mezích, lesních lemech a světlinách. Těžiště rozšíření má ve fytoocenózách svazů *Bromion erecti* a *Trifolion medii*, vzácněji i *Violion caninae*. Ve středních a východních Čechách provází zejména bohatá bylinná společenstva na hlubších minerálně silných půdách teplých oblastí. Šíření tohoto subatlantsko-submediteránního druhu podnítilo v minulosti nejen odlesnění krajiny člověkem - pastevcem, ale i lesopastevní činnost. V současné době je druh ohrožen zarůstáním pastvin při postupující sukcesi.

V jižní části Čech prvé výskyty pcháče bezlodyžného zaznamenal J. Velenovský u Pňovic blíže Rožmitálu v Březnickém Podbrdsku a u Starého Smolivce na rozhraní Blatenska a Brd (ČELAKOVSKÝ 1883). Později byl nalezen na Sušicko-horažďovických vápencích (VANĚČEK 1969) a v Březnickém Podbrdsku v okolí obcí Věšín, Pňovice, Chrást (ŠTĚPÁN 1967) a Skuhrov (HROUDA et SKALICKÝ 1988).

Na Strakonických vápencích druh chybí, ale bylo nalezeno předsunutě izolované stanoviště na východní hranici souvislého areálu druhu u Hvožďan blíže Bechyně ve Středním Povltaví, kde druh rostl u erlanových skalek (SKALICKÝ et KAISLER 1968). Ve Středním Povltaví je pcháč bezlodyžný typickým druhem vápencových ostrůvků (např. vápence u Petrovic blíže Sedlčan, vápence u Mezihostí blíže Čerčan).

Popis nové lokality: Blatensko, Rojice u Radomyšle (6649b): vřesovinná, místy balvanitá pastvina mezi severozápadním břehem rybníka Milava a železniční tratí SV osady. Jeden mohutný trs o průměru cca 25 cm, 460 m n.m. (leg. M.Štech 5.9.1988). Společně zde rostou *Agrostis capillaris*, *Briza media*, *Calluna vulgaris*, *Carlina acaulis*, *Festuca ovina*, *Genista tinctoria*, *Helianthemum nummularium* subsp. *obscurum*, *Koeleria pyramidata*, *Nardus stricta*, *Potentilla erecta*, *Seseli annuum* aj.

Novou lokalitu druhu *Cirsium acaule* u Rojic na Blatensku je možno považovat za předsunutě izolované naleziště, které se může stát zdrojem šíření diaspor na vhodná stanoviště v okolí.

Literatura

- ČELAKOVSKÝ L., 1883: Prodrómus květeny české 4: 677-944, Praha.
- DOSTÁL J., 1989: Nová květena ČSSR. - Academia, Praha.
- HEGI G., 1931: Illustrierte Flora von Mittel-Europa VI/2: 876-878. - J. F. Lehmanns Verlag, München.
- HEJNÝ S., JEHLÍK V., KOPECKÝ K., KROPÁČ Z. et LHOTSKÁ M., 1973: Karantenní plevele Československa. - Stud. ČSAV, Praha, 1973/8: 1-156.
- HROUDA L. et SKALICKÝ V. [red.], 1988: Floristický materiál ke květeně Příbramska I. - Vlastiv. Sborn. Podbrdská, Příbram, 27 (1984): 115 - 195.
- KURKA R., 1959: Příspěvek ke květeně Třeboňské rybníční pánve. - Sborn. Kraj. Vlastiv. Muz. Přír. Vědy, České Budějovice, 2: 75-83.
- PASCHER A.A., 1902: Notizen der Flora des südlichen Böhmerwaldes. - Lotos, Praha, 50: 117-121.
- SKALICKÝ V. et KAISLER J., 1968: Materiály ke květeně Bechyňska. - Zpr. Čs. Bot. Společ., Praha, 3: 70 - 77.

- SLAVÍK B., 1986: *Epilobium dodonaei* Vill. in der Tschechoslowakei. - *Preslia*, Praha, 58: 307-338.
- ŠTĚPÁN J., 1967: Rozšíření *Cirsium acaule* (L.) Scop. v Brdech a Podbrdsku. - *Zpr.Čs.Bot. Společ.*, Praha, 2: 190 - 191.
- VANĚČEK J., 1969: Květena Horažďovicka. - 272 p., Plzeň.

Došlo: 3.3.1997

Adresy autorů: Václav CHÁN
Dr.J.Fifky 867
CZ-386 01 Strakonice

Ing. Milan ŠTECH
Čéčova 54
CZ-370 01 České Budějovice

RNDr. Alena VYDROVÁ
Včelná 297
CZ-373 82 Boršov n.Vltavou

Sbor. Jihočes. Muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 37 (1997): 24 - 26